ELINKEINOELÄMÄN KESKUSLIITTO Muistio

Vihreä kasvu
Kati Ruohomäki

31.10.2023

Hallituksen esitys laeiksi EU:n hiilirajamekanismia koskevan asetuksen toimeenpanosta ja Tullin hallinnosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta
Eduskunnan talousvaliokunnan kuuleminen 17.11.2023

EU:n uusi hiilirajamekanismi on osa 55-valmiuspakettia, jonka avulla EU:n tavoittelee kasvihuonekaasujen nettopäästöjen vähentämistä vähintään 55 % vuoteen 2030 mennessä ja ilmastoneutraalisuuden saavuttamista vuoteen 2050 mennessä. Hiilirajamekanismi on täysin uudenlaista sääntelyä, ja se pyrkii asettamaan EU-tuonnille saman maksun kuin mitä vastaaviin tuotteisiin kohdistuu EU:n päästökaupassa. Hiilirajamekamismi kattaa tiettyjen sektoreiden tuotteita, ja se korvaa asteittain päästökaupan ilmaisjaon hiilivuotoriskin torjunnassa. Hiilivuodolla tarkoitetaan kasvihuonekaasupäästöjen kasvua globaalisti päästöintensiivisen tuotannon siirtyessä EU:n ulkopuolelle.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK on sitoutunut kunnianhimoiseen ilmastopolitiikkaan ja näkee, että se voidaan toteuttaa yritysten kilpailukyky säilyttäen ja sitä jopa parantaen. Vihreässä siirtymässä on merkittävää kasvupotentiaalia ja uusia vientimahdollisuuksia suomalaisille yrityksille.

Hiilirajamekanismi on yrityksille, kuluttajille ja hallinnolle uudenlainen tapa toimia maahantuonnissa, eikä siitä ole saatavissa kokemuksia maailmaltakaan. **On tärkeää, että ilmastosääntelyssä on mukana hiilivuodon riskin minimointi joko ilmaisjakona tai hiilirajamekanismilla niin kauan, kunnes tasapuoliset velvoitteet ovat saatu voimaan EU:n tärkeimmissä kauppakumppanimaissa.**

Todella kireä aikataulu on tuonut mittavaa lisähaastetta mekanismin käyttöönotolle. On hyvä, että toimeenpanoa valmistelevassa TEM:in työryhmässä on mukana toimijoita eri tahoilta, ja keskustelu on ollut ratkaisukeskeistä. Komissio tulee antamaan lisää delegoituja säädöksiä hiilirajamekanismin asetusta täydentämään. **Suomen tulisi vaikuttaa näihin niin, että ne olisivat mahdollisimman toimivia ja toisivat sujuvuutta hiilirajamekanismin käyttöön.**

Komissio on arvioinut, että hiilirajamekanismi supistaisi EU:n bruttokansantuotetta 0,22 % ja kulutusta 0,56 % vuoteen 2030 mennessä verrattuna nykyisen ilmaisjaon jatkamiseen päästökaupassa. Yritysvaikutuksista merkittävin on välituotteiden hinnan nousu esimerkiksi teräksen ja alumiinin käyttäjien arvoketjussa sekä päästöoikeuksien nykyisen ilmaisjaon poisto asteittain 2026 alkaen. Lisää kustannuksia ja merkittävää resurssitarvetta vaatii kaikille hiilirajamekanismin alaisten tuotteiden maahantuojille säädetty raportointivelvoite. Näille yrityksille on säädetty täysi vastuu tietojen hankkimisesta koskien tuotteen suoria ja epäsuoria päästöjä. Useimmille tuontituotteille

luotettavia tietoja ei ole saatavilla raportointivelvoitteen alettua jo 1.10.2023. **Tullin tulisikin ensimmäisinä vuosina keskittyä opastamaan ja viestimään hiilirajamekanismista sanktioinnin sijaan, mikäli tämä on EU:n toimesta mahdollista.**

Vaikka hiilirajamekanismi tasoittaa kilpailutilannetta kattamiensa tuotteiden osalta Euroopassa, siihen on jäänyt vakava puute: EU:n ulkopuolelle vietäville tuotteille ei ole mitään keinoa minimoida hiilivuodon riskiä ilmaisjaon ensin vähentyessä ja sitten loppuessa kokonaan. Uhka eurooppalaisen tuotantojen siirtymisestä Euroopan ulkopuolelle on kasvanut energiakriisin takia korkeammalle jääneen hintatason, Yhdysvaltain kotimaisuusvaateiden (Inflation Reduction Act, IRA) ja 90 euron tienoilla pysyvän päästöoikeuden hinnan takia. **Suomen tulee vaikuttaa EU:ssa sen puolesta, että viennille luodaan hiilivuodon estotoimi tulevan EU-kauden aikana.**

Hiilirajamekanismissa kohtaavat ilmasto- ja kauppapolitiikka haastavalla tavalla, ja mekanismin käyttöönotto on EU:lta järeä toimenpide. Riskinä ovat kolmansien maiden vastatoimet ja kauppasotien uhat. Lisäksi kauppavirrat suuntautuvat mahdollisesti uudelleen, ja maahantuonti todennäköisesti keskittyy vähemmille yrityksille kuin tällä hetkellä. Varsinkin hiilirajamekanismin maksukauden valmistelu ja aloitus vuoden 2026 alusta on tehtävä huolellisesti tärkeimpien kauppakumppaneiden kanssa keskustellen. Euroopan kilpailukyvyn säilyttämiseksi on tärkeää, että EU verratessa muiden maiden toimia hiilirajamekanismin käyttöönotossa, **ei vastaaviksi toimiksi tule katsoa pelkkiä kannusteita, kun samaan aikaan EU:ssa yritykset kohtaavat kasvavia päästökustannuksia.**